

Паламарчук Ірина Вячеславівна,
завідувач науково-методичної
лабораторії дошкільної освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
Трофименко Ольга Анатоліївна,
старший викладач кафедри
дошкільної і початкової освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2021-2022 н.р.

Державна освітня політика України спрямована на підтримку демократичних, гуманістичних тенденцій, упровадження яких передбачає особливу увагу до питань індивідуального розвитку кожної дитини. Кабінет Міністрів визначив якісну та доступну дошкільну освіту одним із ключових пріоритетів на 2021 рік. У плані пріоритетних дій Уряду йдеться про розроблення та подання Уряду проєкту нової редакції Закону України «Про дошкільну освіту»; впровадження нового Базового компонента дошкільної освіти; запровадження внутрішнього оцінювання освітніх і управлінських процесів у закладах дошкільної освіти на основі критеріїв якості дошкільної освіти (ECERS-3); розроблення та впровадження професійних стандартів за професіями «Вихователь» та «Директор закладу дошкільної освіти».

Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти націлюють педагогічні колективи закладів дошкільної освіти у роботі в 2021/2022 навчальному році переорієнтувати освітній процес на розвиток особистості, переосмислити розвивальні, виховні і навчальні завдання, спрямувати зусилля на використання принципу інтеграції та індивідуалізації, застосування діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходу до розвитку особистості; формування життєстійкої, гнучкої, свідомої, творчої людини; впровадження в освітній процес найкращого педагогічного досвіду роботи, новітніх технологій виховання та навчання. Адже, як зазначено в документі, в дошкільній освіті не настільки важливе оволодіння знаннями та інформацією, як набуття навичок і компетентностей, уміння комунікувати з однолітками, працювати у групах і використовувати ці компетентності для отримання знань у НУШ.

Базовий компонент дошкільної освіти, що є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні, утверджує політику держави у галузі дошкільної освіти, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 року №33 https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

Зміна освітньої парадигми відбувається з урахуванням засад гуманістичної педагогіки, зміст якої передбачає створення умов для

розкриття особистісного потенціалу людини, для усвідомлення її власних потреб та інтересів. Схвалений Стандарт ґрунтується на повазі до особистості дитини, її потреб та можливостей, індивідуального досвіду, збереженні самоцінності дошкільного дитинства, визначенні особливостей та вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку. Отже, пріоритетним напрямом діяльності педагогічних колективів у 2021/2022 навчальному році має стати імплементація оновленого Базового компоненту у освітній процес ЗДО.

Дошкільне дитинство є особливим самоцінним рівнем освіти, що ставить головною метою формування успішної особистості. Розробники Стандарту приділили увагу головним критеріям: щасливому проживанню дитиною дошкільного дитинства як передумові її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації життя й благополуччя як уміння цінувати, дорожити, плекати, у житті; повазі до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду; зміцненню фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини; цінуванню підтримувати та створювати безпечні умови для себе та інших, створенню умов безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні; розвитку творчих задатків, здібностей, талантів дітей.

З огляду на це, в ході планування педагогічного процесу у 2021/2022 навчальному році важливо враховувати загальні тенденції, які визначають пріоритети подальшого розвитку та оптимізації дошкільної освіти, зокрема це:

- впровадження особистісно-орієнтованої моделі виховання;
- гуманізація освітнього процесу;
- реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі;
- надання пріоритету грі як провідному виду діяльності дошкільників;
- орієнтація на активне проходження дитиною дошкільного дитинства як важливої передумови подальшого розвитку особистості;
- використання інноваційних освітніх технологій;
- інтегрований підхід до організації та змісту освіти;
- створення оптимального розвивального середовища;
- забезпечення наступності між дошкільною і початковою ланками в контексті неперервної освіти;
- здійснення моніторингу якості дошкільної освіти;
- взаємодія суспільного і родинного виховання;
- цифрова модернізація змісту освітньої роботи.

Державний стандарт дошкільної освіти це взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечують освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку, а також умови, за яких ці компетентності можуть бути досягнуті.

Рекомендації щодо впровадження в освітній процес нового Стандарту, на допомогу педагогічним працівникам, які забезпечують здобуття

дошкільної освіти дітьми відповідного віку, викладені у «Методичних рекомендаціях до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) 2021 рік» лист МОН України від 16.03.2021 №1/9-148 <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей дошкільнят визначено у Стандарті за такими освітніми напрямками: «особистість дитини», «дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «дитина в природному довкіллі», «гра дитини», «дитина в соціумі», «мовлення дитини», «дитина у світі мистецтва». Також у Стандарті передбачено варіативний складник «Спортивні ігри» (шахи, футбол, баскетбол), «Комп'ютерна грамота», «Іноземна мова», «Основи грамоти», «Фінансова грамота», «Хореографія», що дає змогу урізноманітнювати освітній процес відповідно до індивідуальних освітніх запитів дошкільників. Виконання вимог Стандарту у 2021/2022 навчальному році має забезпечуватись з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей у найбільш оптимальній для кожної дитини формі.

Ключові компетентності особистості дитини формуються за різними освітніми напрямками, зазначеними у Стандарті, які, в свою чергу, визначають зміст роботи закладу дошкільної освіти через організацію педагогами основних видів діяльності, що збагачують досвід дитини та реалізуються як її особисте надбання за підтримки батьків в умовах родинного виховання. Результатом дошкільної освіти та особистим надбанням дитини має стати розвиток пов'язаних між собою компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості:

- емоційно-ціннісне ставлення;
- сформованість знань;
- здатності до регуляції досягнень, поведінки, діяльності, навички активного, творчого впровадження набутого досвіду.

Відповідно до кожного освітнього напрямку розвитку дитина проявляє ознаки сформованого емоційного-ціннісного ставлення до себе, до інших людей, до довкілля, до практичної та духовної діяльності людини, до розвитку потреби в реалізації власних творчих здібностей тощо.

Ціннісне ставлення є свідомим компонентом структури особистості й сприяє формуванню системного сприйняття дійсності. Воно відображається у світогляді, переконаннях, в емоційних процесах, способах і мотивах їх задоволення, що впливає на результат діяльності людини – у вчинках, діях, поведінці. Варто зауважити, що емоційний компонент допомагає засвоєнню знань та переведенню їх у сферу дій, які здійснюються дитиною самостійно та з інтересом.

Перед дошкільною педагогічною наукою та практикою в теперішній час стоять задачі утворення найбільш ефективних умов для формування соціально-адаптованої дитини. Особливе значення набувають питання формування у дітей навичок спілкування і ефективної взаємодії з іншими

дітьми, дорослими людьми, виховання у них гуманного ставлення до інших дітей, одноліток, дорослих людей, близьких найрідніших людей.

Першорядне значення для розвитку дитини як соціальної істоти має знання норм поведінки. Протягом дошкільного віку дитина через спілкування з оточуючими людьми (дорослими, однолітками і дітьми іншого віку) засвоює соціальні норми поведінки. Засвоєння норм, по-перше, припускає, що дитина поступово починає розуміти й осмислювати їхнє значення. По-друге, що у дитини в практиці спілкування з іншими людьми виробляються звички поведінки. У звичці представлена емоційно пережита спонукальна сила: коли дитина діє, порушуючи звичну поведінку, це викликає в неї відчуття дискомфорту. По-третє, що дитина переймається визначеним емоційним ставленням до цих норм.

Доброзичливе відношення до однолітків виявляється тоді, коли сформована спрямованість на іншу дитину, розвита здатність розуміти її емоційні стани. Від того, наскільки успішно здійснюється даний процес у дошкільному віці, багато в чому залежить подальший розвиток особистості. Тому так важливо, щоб спрямованість на іншого, а не на себе, якомога раніше увійшла у свідомість дитини. Саме ці почуття роблять дитину посправжньому людиною, доброю, чуйною, безкорисливою.

Можна сказати, що позитивні почуття стимулюють бажання усунути неблагополуччя іншого, перейнятися до нього турботою. Діти вчаться розуміти дорослого й однолітка, перейматися увагою до іншого, у них формується співчуття, доброзичливість, товарицькість, емоційна відкритість. Радість, яку дошкільники приносять іншим, спонукає до нових добрих вчинків. У них зміцнюється бажання бачити себе гарним і бути таким. Саме переживання позитивного відношення до себе полегшує дітям засвоєння правил взаємовідносин.

Дітей старшого дошкільного віку корисно спрямовувати на справи, котрі змушують разом радіти, переживати, випробувати почуття задоволення, виявляти доброту, сердечність. Великі можливості для таких справ є в ігровій, фізичній і трудовій діяльності. Діти разом спостерігають за сходами насіння, посіяними на клумбі, і радіють першому паростку, що проклюнувся, разом забирають врожай овочів на городі, грають у захоплюючі спортивні ігри.

Щоб встановити певний взаємозв'язок між уявленнями дитини та її почуттями необхідно звертати увагу не тільки на те, як розуміють діти той чи інший вчинок, але й на їх емоційний відгук на цей вчинок. Загальний зміст, що виникає в процесі ігор і спільних справ, викликає необхідність домовлятися між собою, орієнтуватися на партнера, прислухатися до його думки, разом фантазувати і намічати план дій. Кожний вчиться поводитися відповідно ситуаціям, які складаються, поважати свого товариша і намагатися не сваритися.

Застосування проблемних ситуацій, відкритих запитань допоможе вихователю зорієнтувати дітей у взаєминах, навчити мислити, розвивати соціальні почуття, привчити враховувати інтереси і дії інших, виховувати

здатність до морального вибору. З метою перевірки стійкості навичок та звичок сталої поведінки, яка формується, та ступеню їх усвідомлення можливо використати методи спостереження та етичних бесід, які потребують від дитини самостійного пошуку правильного рішення.

Зміни у суспільстві формують новий соціальний запит, який, зі свого боку, впливає на систему освіти і відображається у її цілях, завданнях і змісті. Суспільство бачить в якості кінцевого результату освіти не людину-виконавця, а активну, творчу, самостійну особистість, здатну до прогностичних дій, до генерування нових ідей, уміння нестандартно підходити до розв'язання проблем, яка володіє навичками самоконтролю та навчання протягом усього життя. Виховання такої особистості потребує відмови від традиційних підходів, які не відповідають за змістом і результатом вимогам сучасності.

Розвиток дошкільника, становлення його як особистості в дошкільному віці не можна класифікувати як виключно керований процес, оскільки це суперечить суті розвитку особистості як саморуку. Таким чином, змінюється ставлення до організації освітнього процесу і важливим стають «суб'єкт-суб'єктні» стосунки між педагогом і дитиною, що будуються на принципах взаємодовіри та взаємоповаги. У Європейській рамці якості дошкільної освіти зазначено, що один із головних принципів організації освітнього процесу – співучасть дитини в його плануванні, організації та реалізації. Такий підхід яскраво демонструє досвід Норвегії, Швеції, Фінляндії, Данії, Сполучених Штатів Америки. У цих державах працюють такі освітні системи, де вихователь може «йти за дитиною», бути наставником та провідником, а не лише джерелом передачі знань та соціального досвіду. Також діти, яким дають час на самостійну невимушену діяльність, більш творчі, здібні до мови, спритні у розв'язанні проблем, стійкі до стресу, мають кращу пам'ять та кращі соціальні навички.

Що можна зробити в освітньому процесі ЗДО у 2021/2022 навчальному році, щоби забезпечити вільну освітню діяльність дітей? Доцільно:

- приділити увагу організації групового простору, забезпечити наявність відкритих, поліфункціональних матеріалів (джерелом натхнення тут стануть параметри й індикатори методики ECERS-3);
- постійно цікавитися інтересами дітей, розпитувати їх щодо уподобань, захоплень, щоби бути в курсі кола зацікавленості своєї групи, враховувати отримані дані під час планування та реалізації освітнього процесу;
- виявляти інтереси, традиції, мовні та культурні особливості родин дошкільнят, їхні освітні потреби та очікування, використовувати цю інформацію під час планування та реалізації освітнього процесу;
- поважати думку та право голосу дітей — за можливості надавати їм право обирати види діяльності, місце прогулянки, залучати до оформлення групи тощо;
- встановлювати разом з дітьми правила та рамки поведінки.

Сучасний педагог в роботі надає перевагу активним методам навчання, а джерелом досвіду дитини стає пошук, дослідження, гра. Взаємодія вихователя з дитиною дошкільного віку під час освітнього процесу відбувається переважно у грі. Гра – зрозумілий для дитини спосіб пізнання світу: знайомство з речами навколо, з явищами природи, взаємодія з дорослими та однолітками. Отже, стає актуальним пошук підходів й інструментів впровадження змін в роботі вихователя, орієнтуючись на нові виклики часу та враховуючи вікові особливості дітей. «Вільна гра» необхідна дитині для повноцінного розвитку. «Вільна гра» — це діяльність, яку дитина вибирає на свій розсуд. Вона емоційно забарвлена, захоплююча, з вільним входом і виходом. У ній завжди є елемент непередбачуваності. Неможливо точно прорахувати, як піде справа. Вільна гра не переслідує прикладних цілей, вона затівається заради творчого процесу.

Навіщо дітям потрібна вільна гра?

1. Розвивати навички самостійного прийняття рішення. Ініціативність, спонтанність, нарешті, відчуття, що ти сам контролюєш своє життя, беруть початок саме в такому виді гри. Зарубіжні вчені пов'язують велику несамостійність сучасної молоді саме зі зникненням вільної гри з реалій дитячого життя.

2. Швидко адаптуватися до змін в житті. У грі розвиваються нейронні зв'язки головного мозку — дитина «граючи» готується до непередбачуваності життя, розвиває можливість гнучкого реагування на різні обставини.

3. Можливість впоратися з емоційними труднощами. Граючи, дитина переробляє отримані враження, розкладає їх «по полицках». Доросла людина, схвильована тією чи іншою подією, може поділитися своїми переживаннями з близькими. Дитина ж говорить про свої переживання мовою гри. Якщо вона ображена або засмучена, то в її силах, наприклад, «переграти» подію, яка сталася.

4. Розвивати навички соціальної взаємодії. Якщо в гру залучені кілька людей, дитина отримує досвід соціальної взаємодії, вчиться розуміти інших, будувати відносини, вирішувати конфлікти. Важливо, що це відбувається в цікавій, захоплюючій діяльності. Інтелектуальні пояснення, може бути і хороші, але ніщо не може бути краще реального досвіду взаємовідносин.

5. Розвивати творчі здібності. Вільна гра — це джерело чистої радості. Дитина відчуває себе щасливою, повноцінно проживає життя, якщо у неї є свобода самовираження в грі: адже це й фізичне, й емоційне, й інтелектуальне самовираження.

Розвиток та виховання дитини дошкільного віку передбачає надання педагогічному процесу оновлення комплексного, поступального і систематичного характеру, прокладає стратегічний напрямок у роботі, допомагає поєднати поставлені цілі та очікуваний результат, спрямовує педагогічний процес на врахування унікальності кожного вихованця, що необхідно, в першу чергу, для успішного розвитку дитини, формування у дошкільників життєвої компетенції. Таким чином, у дошкільників

формується особливі якості, які забезпечують досягнення життєвого успіху, створення своєрідного стилю діяльності та поведінки, що є важливим для суспільства. Все це неможливе без використання підходу позитивної дисципліни, який фокусується на розвитку здорових стосунків з дитиною й встановленні певних очікувань щодо поведінки.

Виховання дисципліни у дітей – це, в першу чергу, виховання уміння виконувати встановлені правила. Кінцевою метою виховання дисципліни є виховання самодисципліни та відповідальності. Позитивна дисципліна повинна ґрунтуватися на розумінні дитиною мотивів вимог, які їй пред'являються. Замість того, щоб надавати настановлення, краще весь час бути разом з дитиною, спілкуватися з нею. Отже, найкращий метод для забезпечення дисципліни в групі – це зацікавити дітей будь-якою діяльністю (досліди, різноманітні ігри, спостереження, бесіди та інше). Інколи дорослі ставлять безглузді обмеження, тому що не знають рівень здібностей дитини. Різка заборона викликає у дитини протест та опір, а розуміння причин зводить опір до мінімуму. Щоб пом'якшити заборону, слід запропонувати дитині альтернативу. Можна забороняти тільки те, що дійсно недопустимо або небезпечно (грати із сірниками, їсти пісок у пісочниці та ін.). Зрештою, дисципліна повинна сформувати у дитини самоконтроль та відповідальність за свої вчинки. Слід уникати узагальненої критики. Не можна зосереджуватися весь час на негативі, особливо якщо простежуються позитивні тенденції поведінки. Слід зберігати спокій і не втрачати над собою контроль, коли дитина погано поводить себе.

Методи для забезпечення позитивної дисципліни, які доречно використовувати вихователю в освітньому процесі:

- правила;
- послідовність у правилах;
- сигнали;
- чіткі вказівки;
- нагадування;
- пояснення;
- вимогливість;
- активний контроль;
- суб'єк-суб'єктна взаємодія;
- доцільне розміщення дітей у групі;
- чергування видів діяльності;
- створення ситуації успіху,
- контакт з вихованцями;
- похвала;
- постійна участь і зацікавленість у всіх процесах діяльності всіх суб'єктів.

Поглиблено вивчаючи індивідуальні особливості своїх вихованців, педагог набуває надзвичайно важливого досвіду, що спонукає до систематичної роботи із самовдосконалення професійної майстерності.

Найважливіше, на що наголошує Базовий компонент дошкільної освіти – це зміна професійної ролі вихователя. Підкреслюється заохочення ініціативи дитини, де дорослий лише посередник, який підтримує цю ініціативу. Процеси модернізації торкаються кожного педагога, зараз педагог з інтересом пробує себе як експериментатора, як раціоналізатора, як зацікавленого спостерігача або як шукача можливості відійти від традиційної моделі на користь вільній життєдіяльності.

Сучасний педагог відповідальний за розвиток і виховання підростаючого покоління. Саме йому слід переосмислити традиційні функції педагогічної діяльності. Час вимагає популяризації прогресивних ідей та кращого педагогічного досвіду. Час потребує педагога – новатора, здатного постійно підвищувати власну педагогічну майстерність, вносити в свою діяльність нововведення. Такому педагогу притаманні сучасний світогляд, творчий потенціал, усвідомлення своєї відповідальності перед вихованцями, вміння аналізувати факти, з'ясовувати їх причини. Він гнучкий, відкритий інноваціям, які вміло впроваджує в освітній процес.

Реалізуючи завдання Базового компоненту дошкільної освіти педагог – новатор зможе відійти від шаблонів, проявити ініціативу і творчість на користь розвитку дитини. Саме такий педагог дивиться на дошкільну освіту як на процес розширення можливостей вибору дитиною змісту, місця, партнерів, матеріалів для своїх занять. Саме він здатний впроваджувати педагогічні технології побудови розвивального способу життя, застосовує сучасні цифрові інструменти та ресурси у своїй діяльності.

Процес цифровізації передбачає побудову нової освітньої траєкторії та супроводжується істотними змінами у педагогічній практиці, що пов'язано з внесенням коректив у зміст та технології освітньої діяльності дошкільників, пошук нових і трансформацію вже існуючих методів, форм та засобів навчання дітей нової генерації. Вміння працювати із цифровими технологіями поступово стає постійною та необхідною компетентністю сучасного педагога, однак, цифрові навички формуються хаотично, відсутня системність у їх опануванні.

Необхідність формування цифрової компетенції дошкільника визначено в оновленій редакції Базового компонента дошкільної освіти у варіативній складовій освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота». Тому нагальною стає потреба у фахівцях, які володіють основами цифрової грамотності, здатних впроваджувати та поширювати цифрову освіту, створювати, адаптувати та використовувати технологічні інновації.

Питання низької цифрової компетентності педагогів закладів дошкільної освіти залишається актуальним та потребує подальшої системної роботи з боку керівних та методичних служб. Сьогодення вимагає від фахівців дошкільної галузі створювати освітні платформи, відеоканали, дидактичний інтерактивний матеріал, онлайн-матеріали для дітей та їх батьків. Інформаційний простір сучасного вихователя майже обов'язково містить віртуальну складову його діяльності. Застосування цифрових технологій в

дошкільній освіті дозволяє інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння й засвоєння знань, зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуалізованим. При цьому технології не замінюють вихователя, а доповнюють його.

У якості однієї з головних умов вдалої реалізації Державного стандарту також визначено матеріально-технологічне універсальне розвивальне середовище. Створення сучасного універсального освітнього середовища (доступного, безпечного, розвивального) дає змогу ефективно використовувати потенціал різних моделей організації освітнього процесу із застосуванням сучасних технологій, що відповідають особливостям розвитку всіх дітей дошкільного віку.

Розвивальне середовище, правильно організоване в усіх вікових групах, відображає індивідуальні особливості дітей, дає змогу відчувати психологічну захищеність, сприяє розвитку їх особистісних якостей, здібностей, допомагає оволодіти різними способами діяльності, моделюють та заохочують способи прийняття рішень дітьми, врахування внеску кожного вихованця. Предметно-просторове розвиваюче середовище в закладі охоплює все, що доступно сприйняттю дитини та використання ним у практичній діяльності. Ігровий та навчальний розвивальний матеріал має бути дібрано згідно віку дітей, естетично оформлено, розташовано доступно для дітей. Вихователі створюють таке творче предметно - просторове розвивальне середовище, яке може варіативно використовуватися дітьми: легкі переносні ширми, поліфункціональні атрибути, зручні ящики для дрібного ігрового матеріалу, столики і дивани, модульні меблі. Ігри, посібники, меблі мають бути розміщені так, щоб не заважати вільному переміщенню дітей та не створювати зіткнення шляхів пересування, а зони активних, галасних ігор не перетиналися з зонами відпочинку, усамітнення та «тихих» ігор. Ігрові зони дозволяють створювати умови для творчої діяльності дітей, розвитку фантазії, формування ігрових умінь, реалізації ігрових задумів, виховання дружніх взаємин між дітьми, соціалізації у суспільному житті.

Створюючи «середовище проживання» для вихованців, перш за все, приділяється увага розвитку характеру, збагаченню середовища такими елементами, які стимулювали б пізнавальну, рухову та інші активності дітей.

Про філософію візуального оформлення простору йдеться й у міжнародній методиці ECERS-3. Візуальне оформлення простору має допомагати творити освітнє середовище, бути частиною навчально-пізнавальної складової дня, а також створювати атмосферу «свого» простору, який творять самі діти. Відповідно до неї візуальні матеріали, зокрема, мають бути актуальними та зрозумілими для дітей, а також розміщуватись так, щоби діти могли їх роздивитись.

Візуальні матеріали у просторі мають відповідати таким вимогам:

- бути актуальними: відповідати поточним темам групи чи зацікавленням дітей;

- розміщуватися на рівні очей дітей (наприклад, фотографії, де є багато деталей) або бути достатньо великого розміру, щоб їх було легко побачити;
- бути розташованими у місцях, де діти перебувають переважну частину дня;
- бути зрозумілими для дітей.

Важливою складовою візуального оформлення є наповнення дитячими малюнками, 3D-моделями, зробленими дітьми, спільними проектами групи та дитячими світлинами – з екскурсій, щоденного життя садка, святкових подій чи фотографії сімей. Завдяки переліченим вище матеріалам діти почуватимуться як вдома: затишно та в безпеці. Матеріали можуть змінюватися відповідно до поточних тем групи, пір року чи зацікавлень/хобі дітей. Оформлення освітнього простору візуальними матеріалами не тільки несе навчально-розвивальну мету, а й допомагає сформувати «рідне» та особливе середовище, яке потрібне як дітям, так і дорослим.

Оновлений Базовий компонент дошкільної освіти визначає наступність між дошкільною та початковою освітою як обов'язкову частину у системі безперервного навчання. Оновлений Стандарт дозволить продовжити реформу дошкільної освіти з урахуванням наступності між закладом дошкільної освіти та загальної середньої освіти. Перехід дитини з закладу дошкільної освіти в школу є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й із відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей тощо. Одним із обов'язків сім'ї і дошкільних установ є підготовка дітей до школи, від чого залежатимуть їхні успіхи в навчанні, подальший розвиток. Все це можливе лише за умов дотримання принципу наступності дошкільної та початкової освіти. Ключові компетентності Базового компонента дошкільної освіти продовжуються в Державному стандарті початкової загальної освіти за окремими освітніми галузями. Наприклад, освітні напрями «Дитина в природному доквіллі» та «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» продовжуються математичною та природничою освітніми галузями, а «Дитина у світі мистецтва» – мистецькою та технологічною. Наступність між дошкільною та початковою освітою простежується й через формування наскрізних умінь, що є спільними для дошкільної та початкової освіти: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

У Державному стандарті особливу увагу звернуто на взаємодію закладів дошкільної освіти з родинами дітей як учасниками освітнього процесу, вплив батьків на розвиток компетентностей дитини, залучення сімей до освітнього процесу закладу дошкільної освіти, їх відповідальність за виховання, розвиток і навчання, за збереження життя дитини. Кожна дитина пізнає світ у своєму темпі й потребує різного обсягу підтримки з боку дорослих. Не варто порівнювати малюка з іншими дітьми, але точно варто періодично оцінювати

розвиток дитини. Це допомагає зрозуміти, як правильно підтримувати, розуміти, приймати, допомагати дитині розвиватися у своєму темпі. І головне – це допомагає вчасно виявити труднощі в розвитку та якнайшвидше почати правильну підтримку.

План роботи закладу дошкільної освіти є одним із основних документів, який регламентує його діяльність упродовж навчального року та літнього періоду. З-поміж орієнтовних розділів плану – аналіз діяльності закладу та визначення річних завдань на майбутній період, діяльність структур колегіального управління та методичного кабінету, адміністративно-господарська й організаційно-педагогічна діяльність, а також внутрішня система оцінювання якості освіти.

Особливу увагу варто приділити створенню комфортного та безпечного освітнього середовища. Заходи, спрямовані на це, мають бути наскрізно висвітлені в усіх розділах плану. Зокрема, створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, реалізація прав дітей з особливими освітніми потребами та забезпечення емоційного добробуту дошкільнят.

З рекомендаціями щодо створення плану роботи закладу дошкільної освіти, його розділів і змісту, аналізу діяльності закладу та процесу постановки завдань на рік можна ознайомитись у листі МОН України від 07.07.2021 № 1/9-344 «Планування роботи закладу дошкільної освіти на рік» за посиланням <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/83018/>

Планування роботи закладу дошкільної освіти – процес визначення конкретних цілей, завдань, змісту, форм, методів, засобів досягнення намічених перспектив на певний відрізок часу. Його мета – забезпечити гармонійний, різнобічний розвиток особистості кожної дитини з орієнтацією на її цінності та інтереси, збереження дитячої субкультури на основі реалізації норм Закону України «Про дошкільну освіту», змісту Базового компонента та чинних програм розвитку, навчання та виховання дошкільнят.

На сучасному етапі розвитку освіти держава гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів освіти (ст. 23 Закону України «Про освіту»). У межах автономії закладу передбачено вільний вибір стратегії розвитку закладу, формування освітньої програми.

Рекомендовані освітні комплексні та парціальні програми розвитку дітей дошкільного віку розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України www.mon.gov.ua, лист Міністерства освіти і науки України від 09.08.2021 № 1/9-404 “Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2021/2022 навчальному році”, які можна переглянути за посиланням <https://imzo.gov.ua/2021/08/10/lyst-mon-vid-09-08-2021-1-9-404-pro-pereliky-navchal-noi-literatury-ta-navchal-nykh-prohram-rekomendovanykh-ministerstvom-osvity-i-nauky-ukrainy-dlia-vykorystannia-v-osvitn-omu-protsesi-zakladiv-osvit/>.

Під час вибору програм необхідно звернути увагу на терміни дії грифів МОН України. Програми, що отримали нові грифи МОН потрібно використовувати лише у нових редакціях.

Інформація щодо роботи закладів дошкільної освіти в умовах сучасних реформ висвітлена в листі Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2021 р. № 1/9-406 «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році». <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-okremih-pitan-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci>

Звертаємо увагу на те, що до повноважень керівника закладу освіти включено реалізацію функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм (ч. 3 ст. 26 Закону України «Про освіту»); до повноважень педагогічної ради ЗДО віднесено формування системи та затвердження процедури внутрішнього забезпечення якості освіти, зокрема системи та механізмів забезпечення академічної доброчесності (ч. 2 ст. 20 Закону України «Про дошкільну освіту»). Також відповідно до вимог ч. 2 ст. 23 цього Закону складовою освітньої програми є опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Виходячи з вищезазначеного, радимо до порядку денного першої (настановної) педагогічної ради внести питання щодо основних засад організації моніторингу якості освітнього процесу як одного з найоптимальніших шляхів забезпечення функціонування в закладі внутрішньої системи якості освіти. Реалізація на практиці цієї системи має простежуватися у річному плані роботи закладу.

Відповідно до принципів академічної доброчесності педагоги закладів дошкільної освіти мають право самостійного вибору форми написання плану освітньої роботи з дітьми, що затверджується рішенням педагогічної ради на початку навчального року. Педагоги мають право використання у щоденному плануванні, принципу «методичного конструктора», який звільняє педагога від простого переписування друкованих джерел та дозволяє більше уваги приділити безпосередній змістовній роботі з дітьми.

Державною службою якості освіти розроблені Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти, які допоможуть колективам закладів дошкільної освіти:

- організувати роботу з визначення політики забезпечення якості освітньої діяльності, зокрема провести самооцінювання
- розробити положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Наказ Державної служби якості освіти України № 01-11/71 “Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти” за посиланням <https://sqe.gov.ua/law/nakaz-derzhavnoi-sluzhbi-yakosti-osviti-23/>

Внутрішні моніторинги можуть проводитися для відстеження стану освітньої діяльності, якості надання освітніх послуг, ефективності управлінських процесів. Механізм підготовки та проведення моніторингу визначається Порядком проведення моніторингу якості освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 № 54, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 10 лютого 2020 року за № 154/34437 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text> Для проведення моніторингу обов'язковими є розроблення його програми та оприлюднення його результатів на вебсайті ЗДО.

Висока якість дошкільної освіти може бути забезпечена спільними зусиллями управлінських і методичних служб, наукових установ, практиків та батьків, діяльність яких націлена на досягнення оптимальних результатів освітньої роботи з дітьми раннього і дошкільного віку, наступності у реалізації як навчальних, так і основних виховних завдань.